

Védett tulajdonság:

Szexuális irányultság

Diszkrimináció területe

Egyéb

Diszkrimináció típusa:

Közvetlen hátrányos megkülönböztetés

Döntés:

Jogsértést megállapító határozat

A kérelmező 2021 januárjában vérplazmát kívánt adni a bepanaszolt plazmagyűjtéssel foglalkozó cég egyik plazmaközpontjában. A plazmaadáshoz szükséges kérdőívek kitöltése során tájékoztatta a cég jelenlévő munkatársait arról, hogy homoszexuális, akik erre hivatkozva megtagadták tőle a plazmaadás lehetőségét. A kérelmező álláspontja szerint a bepanaszolt közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg vele szemben azzal, hogy szexuális irányultsága (homoszexualitása) miatt a plazmaadásból kizárta. A kérelmezőt képviselő civil szervezet az eljárásba közérdekű igényérvényesítőként is bekapcsolódott azt követően, hogy kiderült, a cég valamennyi homoszexuális (férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő) férfit véglegesen kizár a plazmaadásból.

A bepanaszolt cég az eljárás során nem vitatta, hogy a plazmaadásból történő kizárás oka a kérelmező homoszexualitása volt. Azzal védekezett, hogy egy nemzetközi cégcsoport tagja és hogy az anyacégével kötött, a frakcionálásra szánt emberi plazmára vonatkozó minőségi követelményeket tartalmazó megállapodás, illetve a saját maga által ennek alapján kidolgozott irányelvek a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak plazmadonációból való végleges kizárását írják elő. Hivatkozott továbbá *az emberi vér és vérkomponensek gyűjtésére, vizsgálatára, feldolgozására, tárolására és elosztására vonatkozó minőségi és biztonsági előírásokról, valamint ezek egyes technikai követelményeiről szóló 3/2005. (II. 10.) EüM rendelet (EüM rendelet)* azon rendelkezésére, amely szerint tartósan ki kell zárni a véradásból azokat, akiknek a szexuális viselkedése (szokásai) nagy kockázattal jár súlyos, vérrel átvihető fertőző betegségek megszerzéséhez. Hivatkozott a közte és a vérellátásért felelős állami szerv között létrejött együttműködési megállapodásra is, amely szintén a plazmaadásból való kizáró okként jelöli meg a kockázatos szexuális magatartásról nyilatkozó donort. Mindezzel összefüggésben előadta, hogy az általa alkalmazott minőségbiztosítási rendszernek a magyar egészségügyhöz képest szigorúbb feltételei betartását a vérplazma felhasználásával készült készítményeket kapó betegek egészséghez fűződő jogának magasabb szintű biztosítása indokolja. Az eljárás későbbi szakaszában azonban úgy nyilatkozott, hogy az általa alkalmazott donor tájékoztató, illetve kérdőív olyan módosítását tervezi, amelynek eredményeként a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiakat nem zárja ki automatikusan a plazmaadásból. Ugyanakkor jelezte, hogy ehhez az anyacégével kötött minőségbiztosítási megállapodás módosítására van szükség. Ezzel kapcsolatban úgy fogalmazott, hogy „ez a változtatás folyamatban van”. Hangot adott azonban azon álláspontjának is, amely szerint 2021 januárjában jogszerűen zárta ki a kérelmezőt a plazmadonációból.

A hatóság a kérelemben foglaltak alapján azt vizsgálta, hogy a bepanaszolt cég azon – kérelmezőt is érintő – gyakorlata, hogy a homoszexuális, pontosabban a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiakat a plazmaadásból kizárja, szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított-e meg a kérelmezővel, illetve a homoszexuális férfiak pontosan meg nem határozható nagyobb csoportjával szemben.

A bepanaszolt cég nyilatkozata és a rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható volt, hogy 2021 januárjában a bepanaszolt a kérelmezőt homoszexualitása miatt zárta ki a vérplazmaadásból. Megállapítható volt az is, hogy ez a kizárás végleges volt, illetve, hogy a bepanaszolt cég ez év januárjában, azt követően, illetve a határozat meghozatalának időpontjában is ezt a gyakorlatot követte. Mindezek alapján megállapítható volt a kérelmezőt, illetve a homoszexuális férfiak nagyobb, pontosan meg nem határozható csoportját ért hátrány (a plazmadonációból való végleges kizárásuk), és annak az esetükben értékelt védett tulajdonsággal (homoszexuális irányultság) való ok-okozati összefüggése. A továbbiakban ezért a hatóság azt vizsgálta, hogy e megkülönböztetésnek, vagyis a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak plazmaadásból történő időkorlát nélküli tartós kizárásának volt-e a jogviszony természetével összefüggő tárgyilagos mérlegelés szerinti észszerű indoka.

Az észszerű indok fennállását illetően a hatóság először a vonatkozó jogszabályi környezetet vizsgálta és megállapította, hogy a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak vérplazmaadásból való kizárásának kifejezett jogszabályi alapja nincs (a vonatkozó jogszabályok a kockázatos szexuális magatartást folytató személyek kizárásáról rendelkeznek, e körben nem nevesítik a homoszexuális vagy férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiakat). A vérellátásért felelős állami szervvel kötött együttműködési megállapodás, illetve a bepanaszolt gazdasági társaság és az anyacége között létrejött minőségbiztosítási megállapodás sem minősül jogszabálynak. A homoszexuális férfiak plazmaadásból való tartós kizárásának észszerű indokaként – a hatóság megállapítása szerint tehát – nem volt felhozható, hogy mivel azt a bepanaszolt cég számára jogszabály írta elő, nem dönthetett, illetve nem járhatott volna el másként, ilyen jogszabály ugyanis nem létezik. A hatóságnak tehát az észszerű indok vonatkozásában tovább kellett vizsgálnia, ami elsősorban a felek által felhozott további érveknek és a vérellátásáért felelős állami szervtől az eljárás során a hatóság által bekért adatoknak az elemzését jelentette.

A felek nyilatkozataiból, a rendelkezésre álló adatokból és különösen a vérellátásért felelős állami szerv tájékoztatásából arra lehetett következtetni, hogy a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak vér-, illetve plazmaadása tekintetében az elmúlt években, illetve a közelmúltban jelentős változások következtek be Európa több országában, így Magyarországon is, például a vérellátásért felelős szerv gyakorlatát tekintve. E szerv 2020. január 1-jét követően a véradást megelőzően már semmilyen formában sem kérdez rá a donor szexuális irányultságára vagy arra, hogy férfiként volt-e szexuális kapcsolata férfival. Ezen felül – nyilatkozata szerint – a bepanaszolt cég a hatóság előtt folyó eljárással egy időben maga is a vonatkozó gyakorlatának megváltoztatását tervezte. E változások iránya tehát úgy volt körvonalazható, hogy az automatikus kizárástól a szexuális viselkedés és szokások tekintetében egyre inkább az egyéni körülmények és kockázatok mérlegelésére helyeződik a hangsúly.

Amennyiben pedig a vért, illetve vérplazmából készülő gyógyszereket kapó betegek (recipiensek) egészségének védelme szexuális irányultságon alapuló automatikus kizárás helyett védett tulajdonságon alapuló megkülönböztetést nem alkalmazó egyéni kockázatmérlegeléssel is garantálható, akkor a homoszexuális férfiak ilyen megkülönböztetése észszerűen nem indokolható. A vérellátásért felelős szerv tájékoztatásában szereplő adatok, az abban felhozott érvek, valamint a bepanaszolt cég nyilatkozatában foglaltak is határozottan arra engedtek következtetni, hogy az egyéni kockázatmérlegelés a bepanaszolt szerint is elegendő és megfelelő garanciát jelent. A szexuális irányultságon alapuló kizárás helyett tehát a kockázatos szexuális magatartás alapos feltérképezése, illetve elemzése szükséges, amelynek alapvető és elsődleges jellemzőjét nem a donor szexuális irányultságának a ténye, hanem –

szexuális irányultságtól függetlenül – például az adja, hogy az adott személy gyakran váltogatja-e a partnerét vagy létesít-e szexuális kapcsolatot HIV- vagy hepatitis-fertőzött személlyel.

A rendelkezésre álló adatok alapján tehát nem volt megállapítható, hogy a recipiensek egészségének megőrzése érdekében nem léteznek a homoszexuális férfiak plazmadonációból való, kérdőív alapján történő automatikus és egyszersmind végleges kizárásánál kevésbé korlátozó hatékony módszerek. Ezt lényegében a bepanaszolt gazdasági társaság maga sem állította, hiszen az eljárás idején ezzel kapcsolatos gyakorlatának és az általa alkalmazott donor tájékoztatónak és kérdőívnek a megváltoztatására készült. Ezzel együtt ugyanakkor az eljárást lezáró határozatában a hatóság rámutatott arra is, hogy a 2021. év első negyedéve és második negyedéve között semmilyen különbség sem volt a releváns jogi szabályozást illetően. Ezért nem állta meg a helyét a bepanaszolt cég azon állítása, miszerint 2021 januárjában a kérelmezőt jogszerűen zárta ki a plazmaadásból és az egyenlő bánásmód követelményét vele szemben nem volt köteles megtartani. A vérellátásért felelős állami szerv nyilatkozata pedig alátámasztotta, hogy már korábban tudományos alátámasztást nyert, hogy a recipiensek egészségének védelme a szexuális irányultságon alapuló automatikus kizárás helyett más, kevésbé korlátozó módszerekkel is biztosítható. E szerv például már 2020. január 1-jétől kezdődően változtatott a korábbi gyakorlatán, így ezek alapján sem volt indokolható az az állítás, hogy a bepanaszolt 2021 januárjában a kérelmezőt a plazmaadásból jogszerűen zárta ki.

Megállapítható volt tehát, hogy a bepanaszolt gazdasági társaság nem tudta a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak, így a kérelmező vérplazma-donációból való egyedi mérlegelés, illetve időtartam nélküli tartós, azaz végleges kizárásának az adott jogviszony természetével összefüggő ésszerű indokát adni. A hatóság ezért megállapította, hogy a bepanaszolt cég a homoszexuális, vagyis a férfiakkal szexuális kapcsolatot létesítő férfiak nagyobb, pontosan meg nem határozható csoportjának – így a kérelmezőnek – a plazmaadásból való tartós kizárásával megsértette az egyenlő bánásmód követelményét és szexuális irányultságon alapuló közvetlen hátrányos megkülönböztetést valósított meg. A hatóság szankcióként megtiltotta a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását, illetve elrendelte a jogsértő állapot 2021. augusztus 31-i határidővel történő megszüntetését.

A határozat felülvizsgálatára irányuló kérelem nem érkezett.

2021. májusi döntés